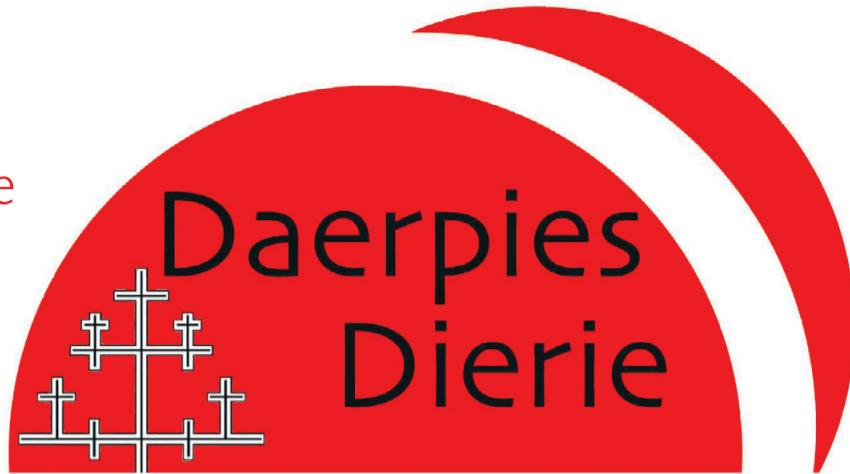

Nr 2 2014

Åarjelsaemien gærhkoelaerie
Sørsamisk kirkeblad
Sydsamiskt kyrkoblad

**Tradition
och förnyelse**

Einar Bondevik ny prest i sørsamisk område. Side 2

Minoritetspolitik för unga. Sid 5

Ditniekuvsje Plassjesne. Bielie 20

Demonstration mot gruvor

Demonstration mot gruvpolitiken, Stockholm, maj 2014.

I demonstrationen 18 maj i Stockholm mot regeringens gruvpolitik deltog nära tre-hundra personer.

Demonstranterna ropade: stoppa gruvorna, det var tal och jojk. Arrangörerna, Fältbiologerna och Urbergsgruppen, hade gått samman för att de vill se en långsiktigt hållbar mineralpolitik som tar hänsyn till miljö och framtida generationer. Ett 20-tal andra organi-

sationer hade slutit upp bakom huvudarrangörerna.

– Jag vill visa mitt stöd, sa Stefan Mikaelsson, Sametingets ordförande. Det är många här som, liksom jag, har barnbarn. Vi har ett gemensamt intresse: att kommande generationer ska kunna bo och leva i en säker miljö och i samma områden där man nu bor.

KÄLLA: ODDASAT.SE

FOTO: ANNE-GRETHE LEINE BIENTIE

Gudstjeneste i Gaelpie.

ste, trolig söndag 20. juli. Men gudstjenesten kan bli flyttet til en dag senare i uka, alt etter hva som passer best for folket som arbeider intensivt med kalvmerking. Nærmere opplysninger om tid og sted kan fås på heimesida til Samisk menighet (SÅ): www.samiskmenighet.no eller på mobil 95054490. På heimesida vil det også komme opplysninger om tid og sted for barnesamlingen.

GAELPIE

Barneprogram og gudstjeneste i Gaelpie söndag 27. juli: samling for barn kl 11.00 og familieguds-tjeneste kl 13.00. Etter gudstje-nesten blir det kirkekaffe.

JOHKEGASKE

Den siste gudstjenesten blir i Johkegaske i nordenden av Namsvatnet söndag 3. august kl 12.00. Gudstjenesten inngår i den årlige familiesamlingen til Luvlie Nåamesjen Dajve/ Samisk kulturforening i Rørvik. Den starter kl 17.00 lördag.

Også i Johkegaske blir det samling for barn. Den starter lördag kl 10 og fortsetter söndags formiddag.

Luvlie Nåamesjen Dajve vil som alltid selge middag etter gudstjenesten søndagen og spandere kirkekaffe.

Opplysninger om båtskyss over Namsvatnet kan man få på heimesida til SÅ: www.samiskmenighet.no. Utførlig informasjon om guds-tjenestene vil bli gitt på heime-siden til SÅ.

Einar Bondevik er tilsatt som prest i sør-samisk område.

Einar Bondevik ny prest i sør-samisk område

Nidaros bispedømmeråd har ansatt Einar Bondevik som prest i sør-samisk område etter at Bierna Leine Bientie har gått av med pensjon.

Nidaros bispedømmeråd ansatte 15. mai Einar Bondevik som prest i sør-samisk område. Bondevik er i dag sokneprest i Sjona. Han vil fortsette å bo i Rana også når han begynner som prest i sør-samisk område.

MONICA KAPPFJELL

BIERNA LEINE BIENTIE

Bierna tar avskjed

I sommer vil Bierna Leine Bientie holde sine tre siste gudstjenester som prest i sør-samisk område. I forbindelse med gudstjenestene blir det et eget program for barn.

Saemien Ålmegeeraerie (SÅR) planlegger tre gudstjenester. Den första blir i Skarpalen i Tydal. Deretter blir det guds-tjeneste i Gaelpie, vest om Majavatn, og til sist gudstjene-ste i Johkegaske i nordenden av Namsvatnet.

– I forbindelse med de tre gudstjenestene i juli og august vil vi ha spesielt program for barna, forteller Meerke Krihke Leine Bientie som er fungerende

trosopplærer. Da blir det sang og lek, bibelfortellinger, aktiviteter og tid til mat.

PRESTEBYtte

Bierna Leine Bientie slutter som prest i sør-samisk område og drar i sommer ut på en avskjedsrunde.

– Det blir selvfølgelig vemo-dig å slutte som prest, sier Bierna Leine Bientie som nå har vært prest i sør-samisk område i snart 17 år.

Under kirkehelga i Johkegaske vil biskop Tor Singsaas innsette Einar Bondevik som ny prest i sør-samisk område.

SKARPALENE

I Skarpalen blir det gudstjene-

Dags stödja nordisk samekonvention

Efter en redan alltför lång process har nu förslaget till nordisk samekonvention just behandlats av det svenska Sametinget och lämnats över för fortsatta förhandlingar på regeringens nivå.

Nordisk samekonvention är ett gemensamt nordiskt förslag för att säkerhetsställa det samiska folkets rätt att själv bestämma om sin ekonomiska, sociala och kulturella utveckling och att själv förfoga över sina naturliggångar. Konventionen ska upprätthålla och styrka existerande folkrättsliga normer för urfolks rättigheter och harmonisera lagstiftningen i de tre länderna.

Konventionen skapar inte nya rättigheter utan ska garantera de rättigheter samerna redan har, säger samiska företrädare i den svenska förhandlingsdelegationen.

Samtidigt innehåller konventionsförslaget bestämmelser som regeringarna ser som författningsrättsliga utmaningar. Det gäller

till exempel samisk rätt till land och vatten och samernas rätt till självbestämmande. Även bestämmelser om samernas traditionella kunskap och kulturytringar anses

"I Sverige har Svenska kyrkan sagt att man har gett sitt stöd till ILO169, FN-konventionen om urfolkens rättigheter."

skapa svårigheter eftersom EU har en omfattande lagstiftning kring dessa frågor.

Förslaget till nordisk samekonvention finns att läsa på Sametingets webbplats.

Samernas parlamentarikerkonferens uttalade vid sitt möte i Umeå i februari ett tydligt missnöje med att

processen tagit så lång tid och gjorts så krånglig. Förhandlingarna måste, säger man nu, vara slutförda 2016.

Detta angår i hög grad samiskt kyrkoliv och de nationella kyrkorna som åtagit sig att främja samisk kultur och samiskt språk och liv. I Sverige har Svenska kyrkan sagt att man har gett sitt stöd till ILO169, FN-konventionen om urfolkens rättigheter. Många samer tycker sig inte ha hört detta tillräckligt tydligt och har inte sett att kyrkan följt upp ett sådant ställningstagande med eftertryck.

Desto större anledning för kyrkorna att nu på nära håll följa den fortsatta processen med nordisk samekonvention och att på mest effektiva sätt stödja det samiska folkets intressen i de fortsatt segslitna förhandlingar som återstår.

Nordisk samekonvention inne-

håller också en hel del material som kan behöva läsas tillsammans med och kanske påverka kyrkornas dokument och praktik gällande kyrkligt samiskt arbete. Detta är inte en sak för enbart de samiska råden. Samiskt arbete är hela kyrkans angelägenhet.

URBAN ENGVALL

Daerpies Dierie får ny redaktör

Einar Bondevik tar över etter Bierna Leine Bientie som redaktör for Daerpies Dierie.

Arbeidet med Daerpies Dierie har helt fra starten vært en del av stillingen som prest i sør-samisk område. Redaktørjobben er en del av prestens utadrettede virksomhet, har Nidaros bispedømmeråd bestemt.

Gjennom Daerpies Dierie kan presten ha kontakt med folket. Arbeidet med Daerpies Dierie vil bli en del av den nye prestens ansvarsområde. Derfor tar Einar Bondevik over en gang ut på høsten.

BIERNA LEINE BIENTIE

Samiska vinjetter i Daerpies Dierie

Orre saernieh: Nyheter
Gieries lohkijh!: Kära läsare!
Noere almetjh: Barn, ungdom
Guvvie: Porträtt
Doen jih daan bijre: Lite av varje
Guktie ussjedem: Hur jag tänker

Åssjalommesh: Tankar, andakt
Gie jih gusnie årroeminie: Vem och var
Kultuvre: Kultur

Första sidan:

Birgitta Ricklund (vänster) och Anna-Stina Svakko, Örnsköldsviks invigning av kulturhuvudstadsåret 2014.

Foto: Jennie Johansson, ÖA

Ønsker samiske radiogudstjenester

Leder i Samisk kirkeråd ønsker flere samiske gudstjenester og samiske innslag i alle radiogudstjenestene på NRK radio. I et brev til NRK skriver Anne Dalheim at de overførte gudstjenestene er viktige for den samiske befolkningen.

– Vi bor ofte langt fra vår soknekirke, og har derfor stor glede av radiogudstjenesten. Her jeg bor har vi gudstjeneste kun en søndag i måneden i den kirken vi hører til, skriver Dalheim.

Hun anbefaler NRK at det i gudstjenestesendingene legges inn en fast post på samisk.

– En bønn, et kyrie, velkomstord på samisk, Fadervår,

velsignelsen eller en vakker salme. Mange tekster er oversatt til samiske språk, skriver Anne Dalheim.

ULIKE SAMISKE SPRÅK

Hun nevner også den nye salmeboken som inneholder 15 samiske salmer på hvert av de tre samiske språkene, og på kvensk.

Hun ber også NRK forholde seg til de ulike samiske språkområdene.

– Når det er gudstjenester i kirker i sør-samisk område bør sør-samisk brukes, lulesamisk i sine områder og nordsamisk i nord, sier Anne Dalheim.

KILDE: SAMISKE KIRKERÅD

FOTO: ANNE-GRETHE LEINE BIENTIE

Leder i Samisk kirkeråd Anne Dalheim, ønsker mer samisk i radiogudstjenestene.

Sverresborg saemien kultuvrem eevtjie

Malin Halbakken, Ingrid Galadriel Aune Nilsen jih Marte S. Tveit Sverresborgeren Museeumisnie Tråantesne barkeminie. Daah edtjeh maanide eevtjedh, saemien kultuvren jih gielen bijre.

Daan jaepien jijnjh skuvlemaanah guessine Sverresborgen museeumisnie. Dah åadtjoeh lieredh årjelsaemien kultuvren jih gielen bijre.

Daelie Sverresborg Museeume byöreme gaajhkide skuvlide Tråantesne seedteme. Dah sijhtieh skuvlemaanah edtjeh

sijjen museeumisnie gaavnesjidh. Dah mah guessine båetieh, åadtjoeh abpe biejjiem desnie årrohd.

Voestegh dah skuvlemaanah guessine derhviegåetesne. Dah nyjsenæjjah mah museeumisnie barkeminie, soptsestieh guktie derhviegåetesne dæmiedieh. Båeries vaajesh aaj saarnoeh. Dan mænngan dah nyjsenæjjah maanide gihtjeh

maam dah daejrieh saemiej bijre. Gellien aejkien gues-siemaanah soptsestieh maam dah skuvlesne liereme.

LUSTE VYTNESJIDH
Muvhtene maanah laavlomem lierieh.

– Hijven laavlodh. Dellie maanah aelhkebe lierieh. Nov amma mijjeh geerve aaj lust-testallebe gosse maanajgujmie ektine. Naan aejkien gues-siemaanah åadtjoeh tsåelhkie-laejpieh bååhkesjih. Maanah murriedieh jih tuhtjeh luste, Ingrid Galadriel Aune Nilsen jahta.

– Gosse mijjen buerie astoe, dellie vytnesjibie! Mijjeh provhkebe gåårtenjh jih garhtsh darjodh. Manne vuajnam maanah dan madt-jeles sjidtieh gosse dejtie jijtse dorjeme! Mijjeh tuhtjebi hijven gosse maanah mæhtieh jijnjem kultuvren bijre lieredh, Ingrid jahta.

TEKSTE JIH GUUVIE:
MEERKE KRIHKE
LEINE BIENTIE

Sverresborg Museum i Trondheim inviterer elever til å komme på besøk og oppleve "en

samisk dag" Barna får blant annet besøke en torvgamme og lære en sør-samisk sang. De som er der på

besøk en hel dag får også være med på å bage "glodbrød", tvinne skinnreimer av reinskinn eller

holde på med andre aktiviteter. Målet er at de skal lære mer om sør-samisk språk og kultur.

Minoritetspolitik för unga

– Unga bryr sig jättemycket om politiken men känner inte till sina rättigheter, sa Josefina Lundgren Skerk från Samtinget. Hur ska barn och unga bland minoriteterna kunna stärkas? Det var huvudfrågan på seminariet ”Minoritetspolitik på ungas villkor” vid Finlandsinstitutet i Stockholm nyligen.

Helena Huhta från Sveriges Radios Sisuradio berättade om framgången med temat ”Våga finska” under en vecka i höstas.

– Vi ställde frågan ganska provaktivt i radio och sociala medier: Vågar du prata finska i Sverige? Gensvaret var enormt! Det krävs mod för att tala finska i Sverige, kan man sammanfatta synpunkterna med. Skam-, skuld- och sorgkänslor är kopplade till identiteten, främst hos den första generationen finnar. De yngre tycks känna skam för att man har tappat sitt modersmål.

Samtidigt var reaktionen på temat positivt. Många som hörde av sig kände stolthet och glädje över att de var många finskspråkiga.

ANVÄND BARNKONVENTIONEN!

Kaisa Syrjänen Schaal, chef för enheten flerspråkighet i Svenska kyrkan, talade om rättighetsbaserat arbete som verktyg.

– Använd FN:s barnkonvention, som artikel 30. Där står att minoritets- och urfolksbarn har rätt till sitt språk och sin kultur. Artikel 12 tar upp barns och ungas rätt till inflytande. Vi måste leva som vi lär och säkerställa ett barnrättsperspektiv i

Maja Mella, Eveliina Sinisalo, Josefina Lundgren Skerk och moderatorn Patricia Fjellgren i diskussion om minoritetspolitik för unga.

minoritets- och samepolitiken, också i våra egna organisationer.

Josefina Lundgren Skerks recept för att få samiska ungdomar att engagera sig politiskt var helt enkelt att fråga unga om de vill engagera sig. Hon såg skolan som ett hinder för samepolitiskt engagemang.

– I skolan får man ingen undervisning om samisk historia. Barn måste än i dag vara modiga och starka för att få lära sig samiska.

STÖD TILL UNGA FÖRÄLDRAR

En panel med unga representanter för minoriteterna diskuterade vad som var viktigt för att stärka barn och unga.

– Det behövs riktat stöd och kunskap till unga föräldrar för att de ska kunna hålla hemspråket levande. I Stockholm är det en enorm kö till förskola för finskspråkiga. Kommunen visar tyvärr inget större intresse, sa Eveliina Sinisalo från Sverigefinska ungdomsförbundet.

– De unga behöver arenor. Vi måste öppna dörrar och lyssna på de unga. 2009 års minoritetsreform är för tandlös. Det går för långsamt och språken riskerar att dö, menade Maja Mella, Svenska Tornedalingars Riksförbund.

UTBILDNINGSKEDJA KRÄVS

– Det ska gå att prata minoritets-

språk även i det offentliga, som hos arbetsförmedlingen och försäkringskassan. Det krävs en utbildningskedja i minoritetsspråk från förskola och grundskola till universitet, säger Birgitta Rantatalo, Svenska Tornedalingars Riksförbund.

– Vi måste kräva att staten ska representera oss också, om vi ska vara svenskar. Det här är ändå Sverige. I Kanada är urfolken själva med och sluter avtal om till exempel gruvexploatering, sa Josefina Lundgren Skerk.

TEXT OCH FOTO:
ROLAND ASPLUND

Tio sätt att stärka barn och unga

Inga nya budord men tio bra sätt att få minoritets- och urfolksbarn att känna stolthet och glädje över sin bakgrund. De tio punkterna presenterades nyligen i en ny rapport som Svenska kyrkan och Uppsala universitet tagit fram.

– Barn som tillhör nationella minoriteter och urfolket samerna är fortfarande marginaliserade i många sammanhang. Genom att arbeta medvetet med dessa frågor kan Svenska kyrkan, minoritets- och urfolksorganisationer och myndigheter bidra till att stärka

barns och ungas identitet, säger Kaisa Syrjänen Schaal, Svenska kyrkan.

Rapporten presenterades nyligen vid seminariet ”Hur minoritetsrättigheter blir verklighet” på Finlands ambassad i Stockholm. Integrationsminister Erik Ullenhag medverkade.

STÄRKA BARNS IDENTITET

Många minoritets- och urfolksbarn upplever utsatthet och ifrågasättande.

– Det är viktigt att skapa sammanhang och frizoner där barn och unga från minoriteter och urfolk får vara normen och inte bli ifrågasatta. Det

kan stärka dem i deras identitet, göra dem tryggare och öka livsmodet. Att få vara sig själv, att få tillgång till sitt eget språk och att kunna påverka sin egen situation är grundläggande rättigheter, säger Kaisa Syrjänen Schaal.

Rapporten ”Tio sätt att stärka barn och unga” ger tips om hur man kan stärka minoritets- och urfolksbarn i Sverige.

BARN HAR RÄTT VARA DELAKTIGA

Enligt Barnkonventionen har alla barn rätt känna sig trygga och värdefulla. De har rätt utvecklas intellekt-

tuellt, kulturellt och andligt. De har rätt bli hördta och vara delaktiga.

Rapporten är ett samarbete mellan Svenska kyrkan och Hugo Valentine-Centrum vid Uppsala universitet och har författats av juristen Kaisa Syrjänen Schaal och professor Leena Huss.

KÄLLA: SVENSKA KYRKAN
BEARBETNING: URBAN ENGVALL

Foran fra venstre: Oddvin Andreas Fjellheim Knapp og Gunilla Påve Wilks
Bakerst: Aina Lene Gaino Danielsen, Sigvart Brendberg, Katja Utsi og Maudi Kristin Kappfjell Åhren.

Første nasjonale konfirmantleiren

I mars var 19 konfirmanter fra hele landet samlet i Meråker. Det kom konfirmanter fra Toten i sør og til Varanger i nord.

13. til 16. mars 2014 var jeg og 18 andre samiske konfirmanter på den første nasjonale samiske konfirmasjonssamlingen på Teveltunet i Meråker. Det kom konfirmanter fra Toten i sør til Varanger i nord. Noen av oss hadde møtt hverandre før, men langt ifra alle. Siden noen fly var forsinket, fikk vi god tid på flyplassen til å bli kjent med hverandre. Ungdomslederne kom på ulike leker alle sammen kunne være med på. Senere på kvelden, når vi hadde

kommet oss til Teveltunet, holdt vi på med ulike bli kjent-leker. Vi ble fort kjent alle sammen.

VARIERT PROGRAM

Under helgen drev vi på med litt forskjellig i tillegg til selve konfirmasjonsundervisningen. Det var en dag vi var ute ganske mye. Vi ble delt inn i flere lag og hadde vi en liten turnering med forskjellige leker.

Vi hørte på at Bierna snakket om plasser der han følte seg hjemme, og etter hvert skulle vi få gjøre akkurat det samme. Det kom også noen som både driver og har drevet med reindrift i Meråker, som snakket om hvordan det var før og hvordan det er nå.

Vi laget vår egen gudstjeneste. Noe som var veldig morsomt. Også der ble vi delt inn i grupper, blant annet etter interessene våre. Under selve gudstjenesten var det skuespill, tekstlesning og forskjellige musikkinnslag. Gudstjenesten ble litt annerledes, noe jeg tror alle konfirmantere likte.

Under hele helgen hadde vi små andakter, noen på morgenene og noen på kveldene. Det er spesielt en som jeg personlig tror mange husker veldig godt. Det kom både tårer, smil og latter fram under den kveldsandakten.

NIDAROS DOMKIRKE
På søndagen dro vi til Nidaros-

domen og fikk en omvisning der. Vi var nede i kjelleren og så på gravsteiner, og vi var opp i Mariakapellet og Olavskapellet. Vi fikk høre litt om Oddmund Kristiansen og hans bakgrunn, og vi så en tydelig forskjell mellom glassmaleriene i Mariakapellet og Olavskapellet i forhold til resten av glassmaleriene.

Konfirmasjonssamlingen på Teveltunet var en opplevelse jeg ikke kommer glemme. Jeg ble kjent med mange herlige folk på min alder. Det var rett og slett en helt fantastisk helg med en helt fantastisk gjeng.

MAIDI KAPPFJELL

Blått öga blir gult

– Om du tittar riktigt noga på renens öga ska du kunna se skillnad på sommarögon och vinterögon. På vintern blå, på sommaren gula.

Det säger Glen Jeffrey, som är forskare på University Col-

lege i London, till Sveriges Radios vetenskapsredaktion. Glen ingår i den norsk-brittiska forskargruppen som nu för första gången kunnat påvisa en sådan här årstidsbunden förändring av ögonen hos ett däggdjur.

Under vintern, den mörka årsperioden, blir vävnaden i renens öga blå och därmed mera ljuskänslig. Då har renen lättare hitta föda och upptäcka rovdjur när det inte är så ljus. Men den får då också något sämre synskärpa.

Jon Henrik vann! Grattis!

Så stod han till slut som vinnare i TV3:s Talang 2014, jojkaren Jon Henrik Fjällgren från Mittådalens. Med en helt ny jojk. Och med hela 29 procent av folkets röster.

I slutet av februari visades den första uttagningen till Talang 2014 – ett tävlingsprogram för nya talanger i TV3.

In i tv-apparaten kom Jon Henrik från Mittådalens och framförde en stämningsfull och mäktig jojk som han skrivit själv och tillägnat sin bäste kompis Daniel. Publikn stod upp och applåderade, juryn grät.

RENSKÖTARE OCH MUSIKER

Jon Henrik lever och verkar i Mittådalens och är son till Ulla och Jan Fjällgren. Ända sedan han var liten, nästan från dagisåldern, har han sjungit och spelat.

När Samegården i Mittådalens återinvigdes hösten 2000, hade man engagerat en dansmusiker med

enmansorkester från Idre. Jon, då 12-13 år, hämtade sin synth och kompade på gehör. Alla var djupt imponerade – inte minst enmansorkestern.

Jon Henricks framträende i tv fick enormt mycket uppmärksamhet. Inte bara i Sverige utan även utomlands. Exempelvis har (och detta skrivs en vecka före finalen) hans videoklipp på Youtube besökts 1 517 000 gånger. Hans fanpage på Facebook har 17 000 "likes".

DIREKT TILL FINAL

Daerpies Dierie träffar Jon Henrik när han är på ett av sina korta besök

FOTO: SONY MUSIC SWEDEN

Jon Henrik Fjällgren.

hemma i Mittådalens. Telefonen ringer hela tiden och han packar för att resa vidare, den här gången till ett bröllop i Fjällnäs och senare till Örnsköldsvik.

– Det har varit mycket nu, säger han. Jag känner mig både trött och sliten men tycker att det är jätteroligt. Jag spelar in ett album i en riktig studio i Stockholm, och har professionella musiker som hjälper till.

Vid den andra tv-omgången gick Jon Henrik direkt till final. Då fick även tv-tittarna ge sin röst, och han fick som väntat flest röster.

Och det är klart man måste fråga hur det känns!

– Overkligt, säger Jon Henrik och ler lite begrundande. Jag har nog inte landat riktigt i det här ännu. Det är förstås roligt att det är det samiska som har visat sig och att jojken har fått uppmärksamhet.

Och när Jon Henrik till slut vann finalen – med ”ännu en jojk i världsklass” (Sveriges radio), *Mitt hem är mitt hjärta* – sa han:

– Jag hade aldrig räknat med det här. Vad ska man säga Jag är så klart helt mållös. Men jättelycklig.

ELISABETH ANDERSSON

Dagen efter segern släppte Jon Henrik skivan *Goekseg* (sydsamiska för norrsken) med elva jojkar, bland dem kända *Daniels jojk*, *Pappas jojk* och *Mitt hem är mitt hjärta*. Producent: Mattias Andréasson

”Jag kommer att kämpa”

– Jag kommer att kämpa för att vi ska få ha kvar marker och vatten och för att våra språk ska stå starka och utvecklas. Det sa Per-Jonas Partapuoli i sitt inledningstal på seminariet ”Minoritetspolitik på ungas villkor” i Stockholm nyligen.

Per-Jonas Partapuoli är ordförande för Sáminuorra, Svenska Samernas Riksungdomsförbund. Han beskrev i sitt tal livet och villkoren för att leva som ung same i dag. DD återger här hans tal starkt förkortat:

– Jag är lyckligt lottad. Jag har fått ta del av och ärva en stor rikedom som är mitt allt. Den är mina handlingar. Den är mitt hjärta och mitt samvete. När någon hotar den gör det ont. Det känns som om en hand kramar om hjärtat hårt.

Laevas sameby är mitt hem med mina marker och mitt vatten. Under min uppväxt har jag fått kulturen, traditionerna och språket. Jag vet vem jag är, och jag är stolt över den jag är.

Men det är inte alla. Att ta kontrollen över det egna livet – det är vad vi i Sáminuorra arbetar med. Sáminuorra har varit en av de

Per-Jonas Partapuoli.

FOTO: ROLAND ASPLUND
valt att arbeta med renskötsel. Att kunna påverka sin framtid är en förutsättning som svenska staten tagit ifrån oss.

Exploateringen av mineraltillgångar och vatten- och vindresurser är kolossal. Allt sker ovanför våra huvuden, även om vi försöker säga stopp.

Man ropar, men det land man är medborgare i vill inte lyssna. Det är då man inte ser någon utväg. Eller, ja, en utväg: att förkorta det liv man fått. Så har många av mina vänner gjort.

Samerna är ett internationellt erkänt urfolk. Sverige kritiseras av både nationella och internationella organ för att ha misslyckats med att leva upp till sina åtaganden.

Samiska och meänkieli är hotade språk. Befolkningsarna och staten vet detta, men ändå görs väldigt få satsningar på språket.

Jag kommer att kämpa – för att vi ska ha kvar marker och vatten, för att våra språk ska stå starka, för att vi ska våga ta makten.

BEARBETNING
ROLAND ASPLUND,
URBAN ENGVALL

ledande aktörerna på svensk sida när det gäller avkoloniseringen och återtagandet av de traditionella kunskapserna och värderingarna. Under de tre kommande åren kom-

mer vi att arbeta med visionen om samiskt självbestämmande över land, vatten och kultur.

Det här är otroligt viktigt för unga samer, speciellt för dem som

"Boken är mitt sätt att jojka"

– Att jojka är att minnas. Boken *Lappskatteland* är mitt sätt att jojka, säger Annica Wennström som velat ge röst åt de bortglömda och tysta samerna. *Lappskatteland* kom ut 2006. I slutet av året kommer hon med en ny roman.

På staffliet i det ljusa arbetsrummet står en av sönernas bilder i pastell som föreställer Mona Lisa som same. "Med en kåta i bakgrunden", säger modern stolt. Hennes utgivna böcker fyller hyllorna tillsammans med några tjocka mappar med material och researcharbete till böckerna.

Författaren Annica Wennströms samiska rötter har alltid varit självklara. Släkten har sitt ursprung i det som i dag är Ran och Gran samebyar.

– Men identiteten har håll, säger hon.

Hon är språklös, koltlös och talar alltså inte sydsamiska. Men hon lappar och lagar sin samiska identitet, bland annat genom att läsa sydsamiska med sina söner och föra den samiska berättartraditionen vidare.

BÄR SÄPMI INOM SIG

Annica Wennström är född i Örnsköldsvik och uppväxt i Holmsund i Västerbotten, men är numera bosatt i Solna i Stockholm.

– Men jag bär alltid Säpmi – landskapet, vidderna – inom mig, säger hon och får något drömskt i blicken.

I Holmsund rådde det tystnad, förtryck och skam kring de samiska rötterna.

– Mamma tvärvägrade att berätta vad hon kom ifrån. Hon växte upp på 30- och 40-talen. Det var nog den värsta tiden att gå ut med att man var same, så jag förstår henne, säger Annica Wennström.

SÄTTER ORD PÅ HISTORIEN

År 2006 kom *Lappskatteland, en familjesaga* ut – hennes debut som fristående författare. Romanen sätter ord på släktens historia, men också på många andras historia. Den handlar om en kvinna som söker sitt samiska ursprung och speglar fyra generationer kvinnor från 1860-tal till nutid. Boken är ingen själv-

biografi. Som författare måste man fiktionalisera, poängterar Annica Wennström.

– Jag ser den som en kollektivroman. Det är en berättelse om hur det gick till att kolonisera Sápmi. Den berättar om fattiga samer, speciellt sydsamer, hur vi trängdes emellan den politik som bedrevs och den samiska identiteten. Vi var varken riktiga svenskar eller riktiga samer.

Den här berättelsen var något hon hade burit med sig hela livet.

– Jag har alltid velat peta i det man inte skulle. Ingen sa att vi var samer, men alla visste det. Morfar och mormor var de som tydligast visade det.

Att det blev en roman beror dels på att hon kommer från Västerbotten – ett län med starka berättartraditioner – dels på att samisk kultur är en berättarkultur.

– Att jojka är att minnas. Länge hade mina släktingar förpassats till glömskan när ingen jojkade dem. Boken *Lappskatteland* är mitt sätt att jojka och dra dem tillbaka genom att ge dem namn och historia igen ... Jag har velat ge röst åt dem som saknat röst.

SPLITTRANDE SAMEPOLITIK

Statens samepolitik har, med kyrkans stöd, varit splittrande på flera sätt, menar hon och ger några exempel: Tvångsförflyttingarna av samer så sent som på 40-talet. Eller skolpolitiken som i princip gick ut på att lära särerna svenska och förmedla kristen tro. Eller kyrkans hållning om att jojk var djävulens verk.

– I dag ser vi en fortsatt kolonisering genom att ekonomiska intressen ges rätt till gruvor, mark, vatten och skog. Företagens intressen går före samernas rättigheter. Politiken skapar splittring mellan icke-samer och samer, mellan samer och samer och mellan norr och söder när

livsrummet blir för snävt. För mig som författare är det viktigt att se vad som händer med den enskilda människan i detta.

Den förlida politiken var också i grunden rasistisk. 1800-talets samepolitik såg samerna som mindre värda, en lägre ras. Enligt en tidig teori stod nomader på en lägre kulturnivå än jordbrukskare.

– År 1921 grundades Rasbiologiska institutet i Uppsala, som inte minst slog ned på "rasblandningen" mellan samer och nybyggare. Ur tankandet kring samer har vi fått begreppen "hel same, halv, fjärdedels" etcetera. *Lappskatteland* handlar därför om skam – en utanpålagd skam. "Du är inte bra nog." Det är många generationer som har förtränt vilka de är.

MÖTAS BORTOM KLASS OCH KÖN

Romanen fick fina recensioner och har översatts till norska, finska, tyska och franska. Hon

har fått många uppskattande och talande brev. Ett exempel: "Du vet, min far var same, men han gömde

sina samiska kläder." Flera tidigare tysta släktingar hörde av sig.

Det har inte bara varit hyllningar. En del läsare irriterades över boken, vilket hon räknade med. Men i grunden var hon övertygad om att boken behövdes. Boken har varit en del i en diskussion om identitet och rötter, där hon ställt sig som representant för de glömda och tysta.

– Det är känsligt att peta i något så infekterat. Ja, det är fruktansvärt att säga något som folk velat dölja. Det finns ju de samer som stått upp i århund-

raden och som burit en tydlig identitet. "Var var ni när det blåste?", kan de fråga. Som i alla sammanhang handlar det om klass, kön och självbestämmande också samer emellan.

Litteraturen ger dock möjlighet att mötas bortom klass och kön och dela gemensamma erfarenheter.

– Jag och många med mig är en konsekvens av den politik som förts. Vi är koltlösa och språklösa. Men vi får återerövra rötterna och skapa en egen röst och ett eget självbestämmande. Ingen annan ska tala om vem jag är. Det kan jag bara definiera själv utifrån mina erfarenheter och min släkt. Det handlar om revitalisering.

En av lärdomarna efter *Lappskatteland* är att sprängkraften finns i det som inte sägs. Att söka mellan raderna i källorna, som i kyrkobokföringens knapphändiga skrivningar.

"Ingen annan ska tala om vem jag är. Det kan jag bara definiera själv utifrån mina erfarenheter och min släkt."

– Ofta är källorna nedtecknade av vita manliga präster. Jag har letat i mellanrummen. Försökt att förstå hur de tänkte. Prästerna var väldigt etnocentriska. Andra källor har varit Linné och Nordisk familjebok, och där kommer det fram hur de såg på samer. Sedan har jag jämfört med de folkliga berättelser som förmedlar så mycket om samernas värld.

Kyrkans roll i historien är dubbel, menar Annica Wennström. Å ena sidan har kyrkan stått för ett stort förtryck av samerna. Å andra sidan kan hon se att där

Annica Wennström.

läestadianismen varit stark, har den samiska kulturen bevarats. Många samer har i dag en stark relation till Svenska kyrkan.

– Kyrkan är oerhört viktig för samer. Det finns i dag samiska präster och det är många unga samer som konfirmeras. Även om jag inte är troende, har jag kontakt med en hel del präster.

"Många samer har i dag en stark relation till Svenska kyrkan. Kyrkan är oerhört viktig för samer."

– Jag upplever att det finns ödmjukhet och öppenhet från kyrkan. Att kyrkan öppet erkänt sina egna brister mot samerna är bra. Det är en förändring och det tror jag är ett viktigt arbete.

Vad vill du säga till dem som på allvar vill söka sina samiska rötter och sin samiska identitet?

– Ta kontakt med den lokala sameföreningen och träffa och prata med människor som haft liknande erfarenheter. Läs och fundera, diskutera med dig själv. Ta del av den samiska kulturen, musiken – det andliga är

oerhört viktigt. Det handlar inte bara om en gudstro, utan om att naturen är besjälad och om

relationen till tidigare släktingar.

NY ROMAN: GASKELANTE

Hon gläds över de många unga samerna som stolta och raka

i ryggarna i dag går ut med sin samiska identitet. Hennes egna söner läser sydsamiska och är genuint intresserade. Solna kommun drog in stödet, men nu läser de tillsammans med mamma hemma vid köksbordet.

En ny roman kallad *Gaskelante* är klar, vilket betyder "landet mitt emellan". Romanen utspelar sig i Storlien i Jämtland. Ett vindkraftverk ska byggas på samernas renbetesmark och renbetet riskerar att förstöras. Exploderingen berör även icke-samer i bygden. Det är en bok om kolonialisering av samernas rättigheter och vilka värden som går förlorade när den nya världen möter den gamla.

TEXT OCH FOTO:
ROLAND ASPLUND

Annica Wennström är barnboks-, roman- och deckarförfattare. Hon debuterade med *Flickan i medaljongen* 1998 tillsammans med Maria Herngren och Eva Swedenmark.

Dessa tre har sedan skrivit tolv deckare för både vuxna och ungdomar under pseudonymen Emma Vall.

Skuggrädsla är hennes första egena barn- och ungdomsbok. *Svart kvark*, som kom ut 2009, är en berättelse om ett norrländskt brukssamhälles uppgång och fall.

Orrestaare invigde kulturhuvudstadsåret

I år är Umeå kulturhuvudstad. Grannen Örnsköldsvik är en stark partner och invigde för sin del det viktiga året i början av maj. Liksom i Umeå var de samiska inslagen i Örnsköldsvik/Orrestaare klart framträdande. Sametingets ordförande medverkade i invigningsceremonin. Jörgen Stenberg med band, Jon Henrik Fjällgren, Anna-Stina Svakko med samisk modevisning, samiska aktiviteter, sameslöjd och -design ... Ja, Orrestaare

sameförening har haft fullt upp.

EN RAD AKTIVITETER

Som om detta inte räckte har den lilla aktiva föreningen fortsatt under resten av vårterminen med en rad aktiviteter: föreläsning med Christer Westerdahl, samisk mässa i Brukskyrkan i Köpmankholmen och ordförande Birgitta Ricklunds tal vid nationaldagsfirandet på torget i Örnsköldsvik.

URBAN ENGVALL

FOTO: JENNIE JOHANSSON, ÖA

Lägesrapport om de samiska språken 2013

Samiskt språkcentrum, en av Sametingets verksamheter, ger varje år ut en rapport om läget för de samiska språken.

Av rapporten för 2013, som presenterats nu under våren, framgår att det positiva just nu är att attityden till att lära sig, bevara och överföra de samiska språken har förändrats till det bättre, men situationen för språken är trots det kritisk.

Vid Europarådets besök i december 2013 framfördes synpunkter från bland andra Sametinget om att Sverige inte klarar sina åtaganden.

Ett problem i utarbetandet av metoder för språkrevitalisering är att det saknas tillförlitlig och aktuell statistik.

Lägesrapporten för 2013 kan laddas ner från adressen <http://sametinget.se/70485>

Stora brister i hur rennäringen styrs

Styrningen av rennäringen i Sverige präglas i dag av mot-sättningar och avsaknad av konkreta mål. Det fragmenterade ansvaret och bristen på inflytande, samordning och politiskt agerande leder till minskad anpassningsbarhet inom renskötseln.

– För att kunna hantera de utmaningar som renskötseln står inför krävs en politisk översyn av styrningssystemet, säger statsvetaren Annette Löf

i den avhandling som hon försvarade vid Umeå universitet 16 maj.

På adressen www.samfak.umu.se går det att hitta en länk till hela eller delar av avhandlingen.

Biskopar efterlyser klimatmod

Ett biskopsbrev om klimatet

Sverige kan bli ett föregångsland i fråga om klimatet. Därfor är det dags att vetenskap, politik, kultur och religion samverkar. Svenska kyrkans biskopar uppmanar i nyligen presenterade *Ett biskopsbrev om klimatet* Sverige att verka för att kraftfulla och bindande klimatavtal träffas.

TILLFÄLLE TILL UPPBROTT
Klimatkrisen ger oss, skriver biskoparna, tillfälle att inleda

ett uppdrag från ohållbara livs- och konsumtionsmönster. Det behövs motkrafter mot frestelsen att bedöma mäniskor utifrån vad de presterar och konsumerar.

Kristen tro hjälper oss mäniskor att se gemensamma framtidssbilder, bortom individuella och ofta konsumtionskopplade drömmar.

Biskopsbrevet finns på adressen: svenskakyrkan.se/omoss/biskoparnas-brev-om-klimatet

Malmö samisk förvaltningskommun?

Sametingets språknämnd har beslutat stödja Malmö kommunens ambitioner att bli förvaltningskommun för samiska. De ser också gärna att fler svenska kommuner engagerar sig i arbetet med att revitalisera och synliggöra samiska språk.

KÄLLA: SAMETINGET

Staterna ska följa FN:s urfolksdeklaration

Dalee Sambo Dorrough, inuit från Alaskas nordvästra kust, utsågs nyligen till ny ordförande för FN:s permanenta urfolksforum. Dalee Sambo Dorrough, som är doktor i statsvetenskap och i årtionden jobbat i FN-systemet, sa att urfolksföretet behöver sätta press på FN:s medlemsländer så att de lever upp till kraven i urfolksdeklarationen.

KÄLLA: SAMERADION

Orre "stola" orre hearrese

Orre hearra åarjelsaemien dajvesne, Einar Bondevik, edtja orre stolam åadtjodh. Saemien åålmegeeraerie dam dongkeme.

Saemien åålmegeeraerie (SÅR) fuedpedeminie gosse orre hearra edtja aelkedh barkedh gosse Bierna Leine Bientie edtja orrijidh.

SÅR sæjhta dihte orre hearra, Einar Bondevik, edtja orre stolam utnedh. Dan åvteste SÅR golme nyjsenæjjide viehkine gihtjeme. Dah golmesh leah Maja Dunfjeld (Harran), Aina Daneborg Stenfjell (Gaale) jih Anna Nilsine Jåma Granefjell (Plassje). Bierna Leine Bientie lea aaj dejgjumie ektine dennie moenehtsisnie. Dah lin gaavnesjamme jih digkiedamme guktie stola edtja årrohdh. Maja lea paehpierasse tjaaleme guktie dihte stola edtja sjätedh jih Anna lea dåajvoehtamme dam gårrohdh.

LUHPIEM ÅADTJODH

Gosse SÅRen tjijhtje lühtsegh daan gjären Tråantesne tjåanghkenin, dellie latjkajin luhpien mietie gihtjedh Nidarosen bëspe-raerien luvhtie orre stolam utnedh.

SÅRen lühtsegh leah: æjvie Sigfred Jåma (Raarvihke), Oddvin

Bierna Leine Bientien stola lea kruana. Orre hearra Einar Bondeviken stola plaave sjäesta.

Leine Bientie (Plassje), May Bente Jönsson (Sunndalsøra), Nils Tony Bransfjell (Praahke) jih hearra Bierna Leine Bientie (Snåase).

**TEKSTE JIH GUVVIE:
MEERKE KRIHKE LEINE BIENTIE**

I disse dager er det travelt for Saemien Åålmegeeraerie/Menighetsrådet i Samisk menighet. De er i gang med å planlegge og forberede ansettelse av ny prest. En utsmykningskomite har jobbet frem et forslag til en ny stola til presten. Det er Saemien Åålmegeeraerie som skal gå til innkjøp av ny stola.

Svenska Sápmi representerat i FN

När FN:s urfolksforum nyligen öppnades fanns för första gången Sáminuorra och det svenska Sametinget på plats.

Omkring 1 000 urfolksrepresentanter samlades till öppningen. De representerar världens 370 miljoner urfolk. För trettonde året träffades man nu för att diskutera viktiga frågor som rör urfolk.

– Vi ska vara med i beslutsprocessen, säger Sáminuorras ordförande Per-Jonas Partapuoli.

Det är första gången Sáminuorra är med i urfolksforumet, och man hoppas på att i fortsättningen kunna delta årligen.

KÄLLA: SAMERADION

Statsvetare prisad av Vaartoe/CeSam

Centrum för samisk forskning Vaartoe/CeSams vetenskapliga pris har i år tilldelats Ulf Mörkenstam, statsvetare och verksam vid Stockholms universitet.

Redan med sin avhandling *Om "Lapparnes privilegier"* (1999) etablerade han sig inom samisk forskning. Avhandlingen utforskar och utmanar bilden av svensk samepolitik från 1800-talets slut till samtidien.

Mörkenstam visar att den svenska samepolitiken nu i grunden har samma innehåll och inriktning, trots de förändringar som ägt rum i den politiska retoriken kring frågan.

Avhandling om kolonisering

Renskötselområdet och samernas rättigheter kolonialiseras genom vattenkraftutbyggnad.

I en ny avhandling, *Nya vatten, dunkla speglar*, analyserar Åsa Össbo, Umeå universitet, politik och praktik kring vattenkraftutbyggnad i den svenska delen av Sápmi 1910-1968 som industriell kolonialism gentemot samerna och deras land.

På adressen www.humfak.umu.se/ går det att hitta en länk till avhandlingen.

Sametingets gruvpolitik beslutad

Äntligen har det svenska Sametinget, samlat till plenum i slutet av maj, enats om en gemensam skrivning om gruvpolitik. Bland annat kräver man stopp för all exploatering och prospektering tills ILO 169, FN-konventionen om urfolkens rättigheter, ratificerats.

Ungdomskör stöder livet

Vaajmoe – sjung för livet är en samisk ungdomskör som startade 2010 som en reaktion på självmorden bland unga samer.

Många av de 15 ungdomarna i kören Vaajmoe (sydsamiska för hjärta) har närliggande som valt att lämna livet eller som mår mycket dåligt och som kämpar varenda dag mot sig själva, utan att få den hjälp de behöver från samhället.

Kören sjunger för de som kämpar, för de som inte orkar mer och den sjunger som ett rop på hjälp till vuxenvärlden: att vi inte kan mista en endast till oss.

Körledaren Elin Herlitz.

TRE SAMLINGAR UNDER VÅREN

Vårens första samling hölls i Mo i Rana 16-19 januari, den andra i Umeå 6-9 mars och det nuvarande projektet avslut-

tas nu i samband med Sápmi Awards i Jokkmokk 12-15 juni.

I Mo i Rana medverkade projektledaren Jannie Stafansson som berättade om idén med Vaajmoe. Cecilia Persson, teaterchef vid Åarjelhsae-mien Teater visade Nordland teater. Skådespelaren Sven Henriksen berättade

om sitt eget liv. Han avslutade med en utmaning: Om du inte blir skrämd av dina drömmar så är de inte stora nog.

NYSKRIVEN SÅNG

Körledaren Elin Herlitz hade till denna första samling skrivit en sång, *Öppet hav*. Den kommer att framföras i Jokkmokk.

Projektet den här våren finansieras av Sametinget, Statens kulturråd, Norrbottens läns landsting och enskilda sponsorer.

På adressen www.minoritet.se/3015 kan du läsa mer om Vaajmoe.

TEXT OCH FOTO:
BERTIL JÖNSSON

Konfirmasjonsundervisning og konfirmasjon 2015

Saemien Åålmege/Samisk menighet i sør-samisk område (SÅ) inviterer ungdom til konfirmantundervisning i undervisningsåret 2014/2015. Undervisningen vil legge vekt på samisk identitet, språk, kultur og samisk kristendomsforståelse.

Konfirmasjonsundervisning:

Det vil bli tilbud om følgende samlinger:

- Undervisningen starter med første samling fredag 12. september – söndag 14. september 2014 i Elgå.
- Presentasjon av våre konfirmanter i Trondheim. Konfirmantene med familier spesielt invitert til å Familietreff i Samisk menighet i Trondheim 28. – 30. november 2014.
- Allsamisk leir (felles for alle samiske områdene) i samarbeid med Samisk kirkeråd i 26. februar – 1. mars 2015. I år er leiren i nordsamisk område, nærmere bestemt Alta.
- En ukes leir med konfirmasjonsgudstjeneste

på Snåsa 3. – 9. august 2015. Avsluttende konfirmasjonsgudstjeneste i Snåsa kirke söndag den 9. august.

- Konfirmantundervisning på nett mellom samlingene.

Vi regner med at en del av konfirmanterne ønsker å bli konfirmert i sin heimemenighet. Uansett er de også velkommen til å delta i vårt tilbud, samt være med på den avsluttende gudstjenesten söndag 9. august. Der kan de få gjentatt – på samisk med håndspåleggelse – den bønnen som ble bedt under konfirmasjonsgudstjenesten i heimemenigheten.

Kostnader:

Egenandel for hele konfirmantperioden blir på kun kr 2 500,- (kr 5 000,- for ikke-medlemmer i Saemien Åålmege). SÅR vil betale reiser, opphold og utgifter knyttet til undervisningen for konfirmanterne på alle samlingene. Nærmere informasjon blir gitt til de som melder seg på. Vi ber om at dere sprer

denne informasjonen til aktuelle personer.

Påmelding:

Påmelding innen 29. august. Påmelding kan gjøres på www.samiskmenighet.no, e-post, sms eller per telefon. Ellers kan dere også gjerne ta direkte kontakt med oss.

Kontakt:

Monica Kappfjell, daglig leder SÅ, tlf. 99 34 94 77, e-post: samiskmenighet@kirken.no
Meerke Krihke Leine Bientie, tlf 41 28 82 27, e-post: meerke@kirken.no

Saemien Åålmege ønsker deg hjertelig velkommen!

FOTO: SIGURDUR HAFTHORSSON/IKON

Besök på en utställning om gruvprotester i Kallok.

Igenkänning när urfolk möttes

**I mitten av mars var kyrko-
kanslet värd för ett urfolks-
besök från Brasilien. En resa
i Sápmi och Stockholm gav
många goda möten mellan
Brasiliens och Sveriges urfolk
och lade en grund för fortsatt
samarbete i urfolksfrågor.**

Det var båddat för kultur-
krockar när gästerna från Bra-
silien, där minusgrader och snö
inte är något man känner igen,
kom till Nikkaluokta, det plats i
Sverige som innehåller koldrekordet
på 50 minusgrader. Men i
själva verket resulterade besöket
i många igenkännande nickar.

Att vara urfolk innebär att
man varit koloniserad. Man är
van att bli "hanterad" av sta-
ten. Urfolken kämpar för rätt
till den mark som man har
bott på i otaliga generationer
och försöker försvara den mot
storbolagens utnyttjande av
markens rikedomar. I allt detta
kände man igen sig från båda
länderna.

MÖTEN URFOLK EMELLAN
Gruppen besökte Kiruna, Nik-
kaluokta, Gällivare och Jokk-
mokk. Syftet var att få till stånd
möten mellan urfolken från
Brasilien och Sverige för att

kunna dela erfarenheter – både
urfolken emellan och kyrkorna
emellan.

Bland andra mötte man Ylva
Sarri, Samiska rådet i Svenska
kyrkan, och Matti Berg, Sam-
etinget. De förklarade båda
varför rennäringen är så viktig
för samer, trots att det bara är
tio-femton procent av samerna i
Sverige som livnär sig på den. Det
är inte bara en näring utan också
en viktig del av identiteten.

OROANDE MINERALPOLITIK

Alla gruppen träffade var
väldigt oroade över statens
generösa mineralpolitik som
innebär fler gruvanläggningar
som stänger av renarnas vand-
ningsleder. Många kommer
att tvingas lägga ned rensköt-
seln, och därmed utarmas den
samiska identiteten och kultur-
nen.

Här kunde gästerna från Bra-
silien känna igen sig. Där har
man problem med stora företag
som skövlar skogarna och sedan
planterar enbart snabbväxande
eukalyptusträd på ytor där det
tidigare fanns en stor biologisk
mångfald.

Gruppen besökte också Sam-
etinget i Kiruna för samtal om
rättsläget för samerna.

Brasilien har kommit betyd-
ligt längre vad det gäller lagstift-
ningen i urfolksfrågor. Även om
de har problem med implemen-
teringen av lagarna så har Sve-
rigre mycket att lära av dem.

FÖRLEGAD BILD AV URFOLK

Båda länderna har också stora
problem med synen på urfol-
ken. Många har en snäv och
förlegad bild av sina urfolk.
Att vi fortfarande i dag behö-
ver utsättas för fördomsfulla
bilder i populära tv-program är
naturligtvis förbluffande.

Även om besöket handlade
mycket om att få se Sápmi och
besöka samiskt kärnområde
så började det i Uppsala och
avslutades i Stockholm. Vär-
darna ville uppmärksamma att
det också finns många samer i
Stockholm. Många äldre vill
där inte skyulta med sin identi-
tet, på grund av de fördomar
som finns. I Stockholm finns
en aktiv förening för samer.
Det finns också en prästtjänst
som gör det möjligt för huvud-
stadens samer att fira samiska
gudstjänster.

SIGURDUR HAFTHORSSON

"Vi mater statens rovdyr"

Norsk rovdyrpolitikk er akkurat slik fler-
tallet av de som kan påvirke den vil at
den skal være.

Rovdyrpolitikken er et trekantdrama med
disse aktørene:

- 1: vi som mater rovdyna
- 2: forvaltning/forskning
- 3: politikerne/Stortinget.

Vi ønsker en endring. Men forvaltningen og
forskningen ønsker usikkerhet om antall rovdyr og
dødsårsaker. Dette for å beholde sine
egne arbeidsplasser.

Politikerne og Stortinget vil ikke ha noe
ansvar og ta noen avgjørelse så lenge det
ikke er forsket ferdig på antall rovdyr og
dødsårsaker. Dermed har to av de tre par-
tene i trekantdramaet det akkurat slik det
passer dem best.

Er det noen som tror på en endring?

I Landsplan
for forvaltning
av rovdyr står
det så fint att
det ikke skal
være rovdyr
som utgjør en
trussel i kal-
vingsområdet
for tamrein.

Vi har nå, i
midten av mai, ni björner i vårt kalvingsom-
räde. Daglig finner vi
kadaver av bjørnedrept
rein.

Det er likevel ingen
mulighet for å få fel-
lingstillatelse. Myndig-
heten tilbud er 1 500
kroner per dag i inntil
10 dager til ekstraor-
dinær gjeting.

JØRAN JÅMA

FOTO: ANNE-GRETIE LEINE BIENTIE

*"Daglig finner
vi kadaver av
bjørnedrept
rein."*

Såvitt jag minns

Bo Lundmark har i boka *Såvitt jag minns* skrevet om sine mange opplevelser og møter i hele det samiske området i Sverige som han kjenner bedre enn de fleste.

Bo Lundmark, nå pensionist og tidligere kyrkoherde bland samer, har nå skrevet ned det han minnes fra sitt innholdsfulle liv.

Tittelen på boka, *Såvitt jag minns*, gir en åpning for at det er det han husker som er tatt med i boka, og det han skriver ikke nødvendigvis er hundre prosent korrekt ettersom en hukommelse kan svikte.

Men når man leser boka, får man ingen følelse av at Bo minnes dårlig, for boka er full av navn på personer og steder som han har besøkt, årstall og detaljer av mange slag, for eksempel hvilken salme de sang før de drakk kaffe ...

LANGT IN I FJELLVERDEN

Bo Lundmark tar fram mange minner og det er fornøyelig å følge med ham enten det er på vandring langt inn i fjellverden for å besøke noen av sine soknebarn eller til et gudstjente med streikende arbeidere i Kiruna eller til toppen av Kebnekaise sammen med konfirmanter.

Bo har møtt mange mennesker i sitt lange presteliv. Og enda flere kjenner han til. Over fem hundre av dem står i en egen navneliste med sidehenvisning.

FRA DE GLEDELIGE STUNDENE

Bo deler minner hovedsakelig fra de gledelige stundene, som da et barn ble døpt eller samiske ungdommer ble konfirmert. De mange sterke og intense stundene sammen med sorgende

nevner han ikke. Han har måttet tenke på sin taushetsplikt.

Forfatteren deler heller ikke det han måtte ha av kritiske refleksjoner om for eksempel samisk samfunnsliv og politikk eller kirkens og presters forhold til samer. Bo fokuserer på det som er positivt og byggende. Det er det mange som har takket ham for.

EN FORTELLER AV RANG

Bo Lundmark er en poet og en forteller av rang. Innimellom støter man på et av diktene hans. De oppleves som en kafferast ved en fjellbekk.

Han tar også med noen av yndlingsfortellingene sine der han slipper løs fantasi slik at det utroligste kan skje. Jeg fikk høre ham fortelle én av disse historiene en gang da han skulle ha "god-natt-stund" for konfirmanter. Ungdommene virket sørnige da han begynte, men jo mer Bo fortalte, jo mer liv ble det i konfirmantene!

Bo Lundmark: *Såvitt jag minns*
Ord & visor, 2014
ISBN 978-91-86621-59-9

BIERNA LEINE BIENTIE

Ekerlids trilogi nu i en bok

Nu finns Birger Ekerlids romantrilogi *Fattiga som de voro*, *Separatorn* och *De tvångsförflyttade* samlade i en enda bok. Texterna är också reviderade och kompletterade i förhållande till originalutgåvorna.

Daerpies Dierie har tidigare presenterat de här böckerna, senast i nummer 4 förra året (*De tvångsförflyttade*).

Böckerna finns att köpa bland annat på Gaaltije, sydsamiskt kulturcentrum, Östersund.

Konfa-läger på Edelvik

Årets samiska konfirmandläger genomförs för första gången på Edelviks folkhögskola i Burträsk, 30 juli - 17 augusti. I slutet av maj var 38 ungdomar anmälda. Att döma av adresserna är ungefärligt sju sydsamer. DD återkommer med reportage i nummer 3.

Giele Bienjedaelien gærhkosne govloe

Gosse "Lopmenaestie" Bienjedaelesne, dellie gyrhkesjeh.
Daan daelvien jijnjh orre salmh laavloejin.

Gööktesi gööktesi böötin joejken gærhkoen sjjse: "Båetieh mov gaavalohke". Bealloeh aaj govloeh. Dah mah båetieh, tjoeksh, aejlies gærjam jih kroessem guedtih.

Laavlome-köore saemien gielesne laavloejin: "Biejjiem jih askem", "Gaaltije mij gaalka", "Jupmelen laampe", "Vaajt dov baalka" jih "Iehtseles Jupmele" laavloejin. Meehtin aaj vueliem noerhteste: "Hieggan

völlie". Díhte vuelie Dearneste. Laavlome-köore dan væjkeli saemiengielsne laavlodh.

GIERIESVOETE DAERPIES

Hearra soptsesti guktie gieriesvoete hov daerpies almetjide. Dellie maa hijven gosse almetjih maehtieh Jupmelen gieriesvoetem damtedh. Gosse Jupmelen tjovke mijjen uvte, dellie gaajhki gielh, kultuvrh jih vuekieh seamma "plièresne".

Også i år ble Lopmenaestie arrangert i Funäsdalen i slutten av februar. På programmet

var det Jubileumsmässa i Funäsdalens kyrka. Alle i menigheten tok det sorsamiske språket i

Jens Rehnfeldt jih Brita Fjellgren lægan skylleme-maanah Bienjedaelien. Dah guaktah viehkiehti-gan gosse gyrhkesjimmie Bienjedaelesne gærhkosne.

Bienjedaelesne.

Dah ligan göökte hearrah, akte gie saemiesti jih mubpie gie daaroesti. Numhtie gääb-patjakhkide gielide govlimh.

TEKSTE JIH GUUVIE:
MEERKE KRIHKE
LEINE BIENTIE

bruk. Sangkoret hadde en rekke salmer, sanger og joikenummer på sorsamisk. Temaet i prekenen

var nestekjærlighet og toleranse. Det var en flott gudstjeneste med mange medvirkende.

Tomas Magnusson til venstre er sørøysk sløydutøver og har startet sin egen bedrift som er med i prosjektet Daajroe. Jerker Bexelius ved Gaaltije er prosjektleader for Daajroe.

Kunnskap åpner markedet

Daajroe er navnet på Gaaltije sitt prosjekt som skal spre kunnskap om sørøysamer og åpne markedet for samiske bedrifter.

Daajroe betyr kunnskap. Prosjektets hovedmål er å løfte frem bedrifter som har kunnskaper om sørøysisk kultur, språk og tradisjon. Denne kunnskapen er særegen og unik og den er etterspurgt og attraktiv. Daajroe kom derfor i gang som en direkte følge av et behov.

SAMISK KULTUR SYNLIG

– Gaaltije opplever en økende interesse og etterspørsel etter tradisjonell samisk kunnskap og ulike samiske produkter, sier Jerker Bexelius som er daglig leder ved Gaaltije og prosjektleader for Daajroe.

– Vi har jevnlige henvendelser med forespørsler om hvor man kan få kontakt med foredragsholdere eller kjøpe ulike samiske produkter. Derfor ønsker vi å legge til rette for at kjøper og selger

skal komme i kontakt med hverandre. Vi ønsker å bidra med å spre kunnskap og synliggjøre den samiske kulturen, sier Jerker.

DAAJROE BYGGER BRO

Daajroe vokste frem som følge av behovet for å samle denne etterspurte kompetansen. På den måten kan samiske bedrifter selv sette sitt varemerke på sine tjenester og produkter. Gjennom å spre kunnskap vil potensielle kunder kunne søke tjenester og varer med kvalitet.

– Prosjektet vil kunne bidra til å bygge broer mellom etterspurte produkter og markedet. Ved å spre kunnskap på alle nivå, vil dette være en berikelse for alle, sier Jerker Bexelius.

Han håper at bedrifts-eierne som er med i Daajroe, vil kjenne en styrke i å stå samlet.

TEKST OG FOTO: MEERKE KRIHKE
LEINE BIENTIE

Meir kunnskap om samar

I ei ny bok kan ein mellom anna lese om reindrift i Gaskelaante (Færen distrikt), naturmedisin og samepolitikaren Daniel Mortensson.

I den nye boka Levangerhistorier har redaktørane Jan Brendalsmo og Frans-Arne Stylegar, begge arkeologar, tatt med eit 30 sider langt kapittel om samehistoria i området. Forfattar av kapitlet er lektor Åke Jünge ved Levanger vidaregåande skule.

Kapitlet får fram reindrifta si historie i Gaskelaante (Færen reinbeidistrikt), spesielt ved Hårskallen og Tomtvatnet i Frol. I tillegg blir

det ein gründig omtale av bygdesamisk historie i Skogn og Markabygda, med omtale av bygdesamiske spesialitetar som hornskeimaking, gjelding av krøtter og samisk naturdokterering av folk og fe.

NYTT MATERIALE

Spesielt blir nytt biografisk materiale om redaktør, reindrivar og samepolitikar Daniel Mortenson (1860-1924) grave fram. Daniel Mortenson vart

født i Verdalsfjella sommaren 1860, vart døypt i Vuku kyrkje i romjula 1860 og vaks opp i Gaskelaante.

Boka har med eit bilde av Daniel Mortenson på ski ved Tomtvatnet og Skjøtingen i Frol, kor han dreiv med reindrift i perioden 1895 til 1900.

Boka kom ut på NOVUS forlag, og det er Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU) ved Jan Brendalsmo som har tatt initiativ til bokverket. Boka kan bestillast frå ake.junge@ntfk.no

KILDE: SAEMIEN SJUTE

Nytt kildeskrift

Bind nr 6 i serien *Dovletje* ble lansert 6. februar på Saemien Sijte, Snåsa.

Dovletje – kildeskripter til sørøysisk historie er en skriftserie som Anders Løv og Saemien Sijte første gang ga ut i 1991. I dette sjette bindet publiseres de eldste dokumentene til nå i denne skriftserien.

Anders Løv har transkribert Povel Resens reisejournal og to "relasjoner" som utgjør hovedparten av dette kildeskriften. Resens skrifter stammer fra første tiår på 1700-tallet. Dokumentene inneholder den eldste kjente sammenhengende skildring av sørøysiske forhold og byr på mange opplysninger.

Anders Løv rakk dessverre aldri å fullføre arbeidet med materialet før han døde i 2006. Åke Jünge og Margrethe Løv har tatt opp prosjektet og har nå fullført Løvs arbeid med å gi ut kildeskiftene i bokform. De har greid å rekonstruere Løvs dokumenter. I tillegg har de funnet andre gamle dokumenter og transkribert disse.

KILDE: WWW.SAEMIENSJUTE.NO

Queering Sápmi ordnar träffar

I april anordnades Queering Sápmis första queersamiska träff, denna gång i Haparanda.

– Vi var elva stycken på plats, nio queersamer och så projektledarna Elfrida och Sara, berättar Queering Sápmis Tove på projektets webbplats. Helgen var fylld med glädje, pepp, skratt, dans, pyssel och akroba-

tik, men också med samtal om framtidsplaner, visioner och drömmar.

Det man främst kom fram till under helgen var att man under det här projektåret ska hålla de queersamiska frågorna vid liv. Målet är att bygga nätverk – och att hålla kontakten med fler queera samer som har samma önskemål.

KÄLLA: QUEERINGSAPMI.COM

Solidaritet med sherpa-menighet

Samisk menighet i sørsamisk område/SÅR støtter en ung sherpa-menighet i Nepal.

Denne sherpa-menigheten i hovedstaden Katmandu, Nepal, har nå fått leie et hus som de har store planer for. I første etasje skal det være kirke, i andre etasje et gamlehhjem for 6-8 eldre som ikke har noe sted å bo.

I tredje etasje skal familien til Caleb Sherpa bo. Caleb er deltidsansatt i menigheten og skal utvikle et sosialt arbeid blant folket sitt.

"HOUSE OF HOPE"

Huset inngår i et prosjekt som menigheten har fått registrert hos myndighetene. De kaller prosjektet "House of Hope".

Sherpa-folket er i nær slekt med andre folkegrupper i Himalaya med tibetansk språk og kultur. De utgjør en liten prosentandel av Nepals befolkning.

BIERNA LEINE BIENTIE

FOTO: ANNE-GRETHE LEINE BIENTIE

Caleb Sherpa driver sosialt arbeid blant sherpa-folket i Nepal.

Fra venstre: Malin Ripa (Älvdalens tjelte), Sanna-Lisa Streuka (Kraahpohken tjelte), Anna Kråik (Staaren tjelte), Annica Löfgren (Ååren tjelte), Vaino Klemensson (Krokomen tjelte), Karin Rensberg Ripa (Härjedalen tjelte) og Jeanette Kråik (Bierjen tjelte). Christina Åhren (Straejmien tjelte), Laila Daerga og Veronica Labba (Vilhelminan tjelte) var ikke tilstede da bildet ble tatt.

Praedtie ønsker samarbeid

Praedtie, som er nettverket for de samiske språkforvalningskommunene, ønsker et nærmere samarbeid med Daerpies Derie om språkarbeid.

Både Daerpies Derie og Praedtie ønsker å øke statusen for det sør-samiske språket og komme ut med informasjon til brukerne. Det er derfor naturlig med et samarbeid ved at Praedtie kan bruke Daerpies Derie til å gi informasjon om sitt arbeid og få kunnskap om det som skjer i det sør-samiske området.

PRAEDTIE ARENA FOR DRØFTINGER

Nettverket Praedtie kom i gang da de ansatte i språkforvalningskommunene (i Sverige) hadde behov for å møtes.

– Vi satt alle på hvert vårt kontor og hadde mange av de samme utfordringene. Alle kjente vi oss ensomme i våre jobber i de enkelte språkforvaltningskommunene, sier Karin Rensberg Ripa.

Hun fortsetter:

– Vi bor spredt og har ikke en naturlig møteplass i jobbsammenheng. Derfor kom Praedtie i gang. Vi ser nytten av å drofste de ulike tiltak og saker som vi til enhver tid jobber med. Dette har blitt et samarbeid som bidrar positivt for oss alle i vårt daglige arbeid.

MANGER RESSURSER

Både Daerpies Derie og Praedtie har de samme utfordringene når det gjelder sør-samisk språk, og det er å finne mennesker som kan ta jobber og bistå med den ønskede kompetansen.

– Tidligere brukte vi ansatte mye tid på å "headhunte" personer med den ønskede kompetansen. Vi har for eksempel behov for oversettere, simultantolker og rådgivere innenfor spesielle områder, forteller Karin.

TELEFONTOLK OG OVERSETTER

Nå har Praedtie ansatt en egen telefontolk som besvarer alle samtaler på sør-samisk ved henvendelse til språkforvaltnings-

kommunene. Vilmi Persson Steinfjell har jobben som telefontolk. De har også ansatt en egen oversetter, Anna Sööfe Bull Kuhmunen. Hun jobber i 100 prosent stilling. Hun oversetter ulike type tekster og fungerer også som rådgiver. Språkforvalningskommunene har i tillegg mange løvpålagte oppgaver, der både oversetteren og telefontolken er sentrale.

– Dette har lettet mye for oss alle, sier Karin. Praedtie jobber fortsatt med å se på nye muligheter for å kunne samarbeide med andre.

Praedtie håper at kontakten med Daerpies Derie kan hjelpe til å få en bedre oversikt over hva som foregår innenfor språkarbeidet også på den norske siden.

– Vi samer har jo alltid krysset grensene i vårt samarbeid. Det bør vi fortsette med, sier Karin Rensberg Ripa.

TEKST OG FOTO:
MEERKE KRIHKE
LEINE BIENTIE

Kirkens Nødhjelp i Guatemala

Urfolk i Guatemala har mange utfordringer. Kirkens Nødhjelp arbeider for å styrke urfolks rettigheter og deltagelse i samfunnet. Jeg møtte Flory Yax som deler sine tanker om dette arbeidet.

Kan du fortelle litt om deg selv?

Flory Yax (FY) Guichè-kvinne: Mitt navn er Flory. Jeg er en Maya Quichè kvinne på 38 år og kommer fra Totonicapán, men har bodd i Guatemala By i snart 25 år nå. Jeg har jobbet for Kirkens Nødhjelp i nesten tre og et halvt år.

Der er jeg ansvarlig for et program som fokuserer på urfolk og forsvar av territoriet, der vi blant annet jobber for å styrke urfolks rett til å delta som aktive borgere.

Hva er de største utfordringene for urfolk i Guatemala?

FY: Urfolk i Guatemala har mange utfordringer innenfor ulike områder. Først og fremst så blir vi ikke anerkjent av storsamfunnet som borgere med rettigheter og plikter. På grunn av den rasismen vi har opplevd opp gjennom historien er det samtidig en utfordring for oss å anerkjenne oss selv, som enkeltindivider og som folk.

En annen stor utfordring er knyttet til den økonomiske trenden både nasjonalt og internasjonalt og den økende interessen for naturressurser som befinner seg i urfolksterriitorier, slik som vann, mineraler, skog. Regjeringen godkjener lisenser for å utvinne disse ressursene, og det setter livet og territoriet til urfolk i fare. Territoriet er avgjørende for at kulturen skal kunne utvikle seg, for at den skal kunne gjenskapes og blomstre. Det er en stor utfordring, fordi det påvirker de kollektive rettighetene til urfolk.

Hvordan arbeider Kirkens Nødhjelp for å møte disse utfordringene?

FY: Et viktig satsningsområde i Guatemala er å styrke urfolk som politiske aktører, innenfor etablerte

Flory Yax er en urfolkskvinne som ønsker demokrati.

statlige systemer, men også gjennom egen representasjon og organisering.

Kirkens Nødhjelp jobber videre med å styrke urfolkskvinners rolle slik at de deltar aktivt i ulike samfunnsprosesser.

I tillegg jobbes det også med å legge press på utvinningsindustrien slik at de oppfyller internasjonale avtaler som Guatemala har skrevet under på.

Det er også viktig å støtte opp under økonomiske alternativer, slik at ikke alt handler om å protestere. Det er viktig at urfolk selv kan komme med forslag på løsninger på ulike problemer som forekommer i lokalsamfunnet.

Hvilke refleksjoner gjør du deg om erfaringer fra andre land, som for

eksempel samenes situasjon i Norge?

FY: En viktig erfaring å ta med seg er at det er mulig at vi som urfolk er aktører. Samene har vist at dette er mulig å omsette i praksis. At det er mulig å være stolt over sin identitet som urfolk, leve et sunt liv, ha tilgang til grunnleggende ressurser, og få være med på å bestemme over sin egen fremtid.

I Guatemala har vi måttet sette til side mange elementer ved vår kultur på grunn av behovet for å kjempe for grunnleggende rettigheter som mat og tak over hodet.

Vi har ikke hatt mulighet til å utvikle vitenskap, kunst, og andre kulturelementer som gjør at vi lever et lykkeligere liv.

Samene viser oss at dette er mulig. Kulturen var sterkt truet opp gjennom historien på grunn av koloniseringen, men i dag tar de sin identitet tilbake og styrker den.

Demokratiet står sterkt i Norge. Det er noe som vi i Guatemala har hatt vanskelig for å sette ut i praksis. Det handler ikke bare om å ha rett til å velge en regjering, men også om å fritt kunne praktisere sin kultur og foreslå politiske alternativer.

Demokrati handler om å kunne ha ulike meninger og diskutere et komplekst tema. Tenk om vi kunne diskutere urfolks rolle og bidrag i samfunnet! Det er et umulig tema i dag.

Det å snakke om å forsvare territoriet har blitt en straffbar handling, og det bør det ikke være innenfor et demokrati.

Samenes erfaringer gir meg håp om at det er mulig å oppnå et demokrati som vi ønsker som individer og som folk.

TEKST OG FOTO: EVA FJELLHEIM

Skolan sviker nationella minoritetsbarn

I en rapport som Svenska kyrkan och minoritetsorganisationer nyligen publicerade konstateras att nationella minoritetsbarns utbildningssituation är så allvarlig att den på sikt hotar bevarandet av dessa språk.

Av rapporten framgår att de rättsliga och strukturella bristerna i sko-

lan kvarstår trots Europarådets upprepade kritik.

VIKTIG SKYDDSFATOR

– Svenska kyrkan har förstärkt sitt arbete med barnrättigheter. Det gäller också arbetet på minoritetsspråken. Tillgång till sitt eget språk är en

viktig skyddsfaktor som stärker barns livsmod, säger Kaisa Syrjänen Schaal, enhetschef för flerspråkigt arbete i Svenska kyrkan.

Rapporten *Marginalized and Ignored – National Minority Children's Struggle for Language Rights in Sweden 2013* är undertecknad av Svenska

kyrkan, Samiska rådet i Svenska kyrkan, Sverigefinländarnas delegation, Svenska Tornedalingars Riksförbund, Sveriges Jiddischförbund och Sverigefinska ungdomsförbundet.

KÄLLA: SVENSKA KYRKEN

Gie jih gusnie årroeminie

Sverige

Samiska rådet inom Svenska kyrkan

Ordförande: Sylvia Sparrok, tel 0647-352 40.

e-post: syllan3@hotmail.com

Handläggare för samiska frågor: Kaisa Huuva, Svenska kyrkan, 751 70 Uppsala, tel 018-16 95 00, e-post: kaisa.huuva@svenskakyrkan.se

Sydsamiskt församlingsarbete i Härnösands stift

Kontakt: Gabrielle Jacobsson, Samiskt resurs- och utvecklingscentrum i Härnösands stift, Byevägen 7, 830 04 Mörsil, tel. 076-119 19 48, e-post: gabrielle.jacobsson@svenskakyrkan.se.

Samiska krisnätverket

tel: 063-10 12 30 fredagar och söndagar mellan klockan 20 och 24.

Norge

Samisk kirkeråd Generalsekretær: Tore Johnsen, postboks 799 Sentrum, 0106 Oslo, telef 23 08 12 00, e-post: tore.johnsen@kirken.no.

Leder: Anne Dalheim

Sørsamisk representant i Samisk kirkeråd:

Linn Ellen Bientie Sivertsen

Saemien åâlmegeraerie SÅR/

Samisk menighetsråd i sør-samisk område

www.samiskmenighet.no

epost: monica.kappfjell@kirken.no

Leder: Sigfred Jåma, e-post: shjaama@hotmail.no

medlemmer: Oddvin Leine Bientie, Nils Tonny Bransfjell,

May Jönsson og prest Bierna Leine Bientie

Sekretær: daglig leder (se nedenfor)

Saemien åâlmegen beajjetje äejvie /

daglig leder i samisk menighet i sør-samisk område:

Monica Kappfjell, telef 993 49 477,

Gløttvegen 2, 7750 Namdalseid

e-post: monica.kappfjell@kirken.no

Prest i sør-samisk område:

Bierna Leine Bientie, Heggvollan, 7760 Snåsa, telef. 74 15 11 55, mobil 950 54 490,

e-post: prest@samiskmenighet.no

Diakoniarbeider i sør-samisk område:

Bertil Jönsson 7898 Limingen, mobil: 994 88 827,

e-post: diakon@samiskmenighet.no

Leder trostopplæring:

Toamma Bientie

Vikar: Margrethe Kristin Leine Bientie

Solvang, 7370 Brekkebygd

mobil: 412 88 227, e-post: meerke@kirken.no

Myndigheter bromsar

Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget har uppdraget att följa upp hur lagen om de fem nationella minoriteternas rättigheter följs.

Den årliga rapporten, som nyligen lämnats till regeringen, visar att minoritetsarbetet har planat ut något under 2013. Dels är engagemanget från statliga myndigheter fortfarande lågt,

dels är gällande lagstiftning bitvis otydlig.

Länsstyrelsen och Sametinget säger att lagen behöver bli tydligare så att de nationella minoriteterna snabbare ska få sina rättigheter tillgodosedda.

KÄLLA: MINORITET.SE

Fler samiska texter finns på

www.svenskakyrkan.se/harnosandsstift
(klicka på Flerspråkig kyrka)

www.svenskakyrkan.se
(klicka på Kyrka och samhälle, Flerspråkig kyrka)

www.samiskmenighet.no

Daerpies Dierie

Sydsamisk kirkeblad • Sydsamiskt kyrkoblad

Adress: Heggvollan, N-7760 Snåsa, Norge
Telefon: 0047 74 15 11 55, mobil 0047 950 54 490,
e-post: dd@samiskmenighet.no
Redaktör och ansvarlig utgivare:
Bierna Leine Bientie, adress ovan.

Svensk samordnare: Urban Engvall,
Brån 101, 870 32 Ullånger, tel 070-344 08 82,
E-post: urban.engvall@svenskakyrkan.se

Daerpies Dierie utkommer med fyra nummer per år och har stöd från Härnösands stift, Nidaros bispedömmesråd, Sametinget i Norge och Svenska kyrkan.

Prenumeration under 2014: 140 kronor.
Avgiften betalas när faktura kommer.

Adressändring och prenumeration
Prenumerations- och adressfrågor hanteras av
tidningens distributör Nordic Gatway,
e-post: produktion@nordic-gateway.se

Grafisk form & repro:
Berling Press AB.
Tryck: V-TAB, Örebro.

**Texter och bilder till
nummer 3 2014 av Daerpies Dierie
skickas senast 6 augusti till
urban.engvall@svenskakyrkan.se**

Kyrkan en kameleont

För ett tiotal år sedan gjorde jag en resa till den afrikanska ön Madagaskar. Den ligger i Indiska oceanen, strax öster om den afrikanska kontinenten, och utmärks bland annat av den rika floran och faunan.

För mig var det, bland alla intressanta djur, kameleonterna som gjorde det starkaste intrycket. De flesta av oss har hört att kameleonterna har möjlighet att skifta färg efter den omgivning de befinner sig i. Så kan de smälta in när de jagar eller för att själva få skydd.

Studier av kameleonter har visat att färgskiften många gånger även har att göra med kommunikation. Också känslotillståndet kan påverka kameleontens utseende.

Det finns i dag kyrkor och kristen aktivitet i nästan alla länder. Även om kristenheten genom historien blivit uppdelad i örökneliga kyrkor/samfund så är hon ytterst en kyrka – med en och samma Mästare och med gemensam historia.

Det är ganska otroligt att kyrkan lyckats sprida sig till så vitt skilda platser. Det ska självklart inte förnekas att mycket av hennes utbredning har skett med hjälp av korståg och kolonisation. Ändå är det främst genom att sprida det glada budskapet om en god, tröstefull och förlåtande Gud, som hon har vunnit de största framgångarna.

Låt oss påminna oss om hur det startade. Efter korsfästelsen och begravningen av Jesus sitter de kvarvarande elva lärjungarna i ett hus i Jerusalem. De är livrädda. Allt de hoppats på och längtat efter har gått i kras.

De senaste tre åren har de följt den karismatiske ledaren Jesus från Nasaret. Allt verkade ju från början så oerört bra. Men vad händer? Han låter sig tillfångatas, torteras och korsfästas.

Men så plötsligt inträffar det som ingen vågat hoppas på eller kunnat föreställa sig: Mästaren återvänder från graven och visar sig för sina lärjungar.

Den lilla hopen av livrädda lärjungar blir så styrkta av mötet med den uppståndne Jesus, att de bildar embryot till världens största rörelse, den världsvida kyrkan.

I Nya testamentet kan vi läsa om den tidiga missionsverksamheten. Kyrkans snabba spridning beror framförallt på de hundratusentals människor som berördes av den nya läran och vilkas liv förändrades på djupet.

På kortare tid än 300 år hade hela romarriket nåtts av kyrkans evangelium. Redan år 380 utropas kristendomen till officiell statsreligion. Sedan sprids kyrkans verksamhet i alla vädersträck. På 830-talet nås Skandinavien.

En av de egenskaper som har lett till kyrkans framgång är just förmågan att anpassa sig till nya miljöer. Likt en kameleont har hon lyckats smälta in i sin omgivning. Hon är fortfarande i sin kärna kyrka, med i grunden samma budskap. Men för att

underlätta förståelsen tar hon färg av sin omgivning.

Bland de folkgrupper i Skandinavien för vilka budskapet om befrielse och rättvisa haft stor betydelse men som också farit illa när kyrkan gått maktens ärenden, finns samerna.

Det är glädjande att den samiska kulturen på senare tid vunnit allt mer erkännande. Det är också glädjande att kyrkan och samerna arbetar med en försoningsprocess.

Åre församling, där jag är präst, försöker dra sitt strå till stacken genom att då och då fira gudstjänst med samiska inslag. På sikt ska det samiska vara en naturlig del av hela församlingslivet.

Jag är själv inte same, men min kontakt med den samiska kulturen och det samiska kyrkolivet har gjort min privata tillvaro och min kyrkliga tjänst mycket intressantare, roligare och färgrikare.

PHÄR KARPAS

Midsommardagen

Bibeltexterna denna dag berättar om Guds skapelse. De uttrycker människans förundran och tacksamhet inför skapelsen, men också vår plats i skapelsen och vårt ansvar att dela livet med varandra med omsorg. En av texterna är från Jobs bok 12:7-13.

⁷ Gihtjh vijride, dah maehtieh dat nem bïhkedish, ledtieh datnem vaestiedish. ⁸ Gihtjh dejtie mah goegkerdeminie, dah maehtieh datnem leeredh, guelieh maehtieh datnem boejhkelidh. ⁹ Dagke gååvnesieh naakenh mah eah daej-

rieh gaajhke lea Jupmelen sjugnie-dimmie? ¹⁰ Gaajhkh jielih dan giëten sisnie, almetjen hiegke aaj. ¹¹ Baakojste goylebe, mij båajhtode jallh reaktoe lea, seamma guktie njoektjeme maajsta mij njaelkie jallh dielies. ¹² Gosse båarasåbpoe,

væjsehkåbpoe sjüdtebe jih dellie jienebem guarkajahtjebe. ¹³ Jupmelen lea vijsiesvoete jih faamoe jih dühte hijvenlaakan rååresje.

Julia Rensberg (Mora) tuhtjie luste lieredh ditnine gåarodh.

Ditniekuvsje Plassjesne

Dan gjieren gellie nyjenæjjah
Plassjesne gaavnesjamme
gosse Aajege ditniekuvsjem
utni jih Inez Rensberg
lohkehtæjjine lij.

Gellie nyjenæjjah sjighthieh
lieredh ditnine gåarodh gosse
Aajege kuvsjem Plassjesne utni.
Tjaebpies vætnoe: veaskoeh
jih boengeskuvmeih gáaroeh.
Soptsesteminie, prihtjegem
jovkeminie gosse Inezem
vuertieminie. Gaajhkesh sjighthieh
gihtjedh guktie gáarodh. Inez
vissjèle viehkehte jih vuesehte.
Díhte barre mojjehte gosse
fuehpesne.

– Daate hijven kuvsje, luste
gosse åadtjoem gáarojigujmie

åahpenadtedh, Julia Rensberg
jehta. Díhte akte dejstie gëeh
sjighthieh lieredh ditnine gáarodh.

JOKKMOKKESTE VUAJA
Inez Rensberg guhkede, Jokkmokkeste bööti vuejien gosse
kuvsje Plassjesne. Inez daelie
göökta jaepieh Jokkmokkesne
orreme, saemien skuvlesne
barkeminie.

– Im manne pryyjh bijlem
vuejedh. Gellien aejkien gåatan
Bienjedaalan vuajam, Inez
soptseste. Tuhtjie luste
lohkehtæjjine barkedh.

TEKSTE JIH GUUVIEH:
MEERKE KRIHKE LEINE BIENTIE

Jenny Fjellheim (Glåmos), Anna-Linnea Fjellheim Varsi (Glåmos) jih Inez Rensberg (Bienjedaalie/Jokkmokk) lustestalleminie gosse vytnesjeminie.

Aajege har arrangert kurs i tinnbrodering. Det var mange deltagere på kurset. Inez Rensberg var kurslærer.
Hun pendler mellom Funäsdalen og Jokkmokk, der hun jobber som sløydlærer.

NÖÖRJEN GÆRHKOE Sveerjen gärhkoe